

17.3.2008

Dnro 1654/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

KARHUN LOPETTAMISESSA EI AIHETTA EPÄILLÄ LAIN TAI VELVOLLISUUKSIEN VASTAISUUTTA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään Raaseporin kihlakunnan poliisilaitoksen poliisimiesten ja Suomenlahden merivartioston virkamiesten menettelyä 6.5.2007 Hangossa tapahtumissa, jotka johtivat karhun ampumiseen.

Kantelijan mielestä

- a) viranomaiset toimivat virheellisesti siinä, etteivät ne tyytyneet tarkkailemaan tilannetta, vaan kirjoituksenne mukaan "ryhtyivät aktiivisesti hätistelemään karhua aiheuttaen itse tilanteen, jossa karhu ui kohti mannerta".
- b) suurpetoasiantuntijaa ei konsultoitu riittävän ajoissa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä.
- c) mitään selkeää suunnitelmaa siitä, miten karhu ohjattaisiin turvalliselle alueelle, ei ollut.
- d) karhulle aiheutettiin tarpeetonta kärsimystä, koska karhu olisi pitänyt ampua mahdollisimman pian, jos em. tarkkaa suunnitelmaa ei ollut olemassa taikka jos karhua ei aiottu nukkuttaa ja siirtää.

2 SELVITYS

Apulaisoikeusasiamiehellä on ollut kantelun ja sen liitteiden lisäksi käytettävissä asiasta tehdyn rikosilmoituksen johdosta hankittu aineisto, jonka perusteella Helsingin kihlakunnansyyttäjä on 18.10.2007 päättänyt, että asiassa ei käynnistetä esitutkintaa, koska asiassa ei hänen mukaansa ole ollut syytä epäillä rikosta. Lisäksi apulaisoikeusasiamiehellä on ollut käytettävissä Rajavartiolaitoksen esikunnasta saamansa selvitykset tapahtumista.

3 RATKAISU

Kihlakunnansyyttäjä on poliisirikosten määrättynä tutkinnanjohtajana arvioinut sitä, onko asiassa syytä epäillä rikosta tilannetta johtaneen ja toimintaratkaisut antaneen ylikomisarion osalta. Päätöksessään hän on katsonut, että asiassa ei ole syytä epäillä rikosta. Kun tutkinnanjohtajana toiminut syyttäjä on jo arvioinut asiaa rikosoikeudellisesta näkökulmasta, pidän riittävänä arvioida asiaa siltä

kannalta, onko asiassa aihetta epäillä sellaista lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä, joka olisi moitittavaa, mutta ei täytä rikoksen tunnusmerkistöä.

Katson, että asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

Perustelen ratkaisuni seuraavasti.

Arvioinnissa huomioon otettavia oikeusohjeita

Poliisilain 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Poliisilain 25 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni tai lopettaa eläin, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle. Sama oikeus poliisimiehellä on, jos eläin aiheuttaa huomattavaa vahinkoa omaisuudelle tai vakavasti vaarantaa liikennettä. Eläin saadaan lopettaa myös, jos se on sellaisessa tilassa, että sen hengissä pitäminen olisi ilmeistä julmuutta sitä kohtaan.

Poliisilain 2 §:n 2 momentin mukaan poliisin toimenpiteet on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Toimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

Poliisilain 5 §:n 2 momentin mukaan poliisilla on oikeus luopua toimenpiteestä, milloin sen loppuun saattaminen voisi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoiteltavaan tulokseen nähden.

Arviointi

Kihlakunnansyyttäjäältä käyttööni saamassa aineistossa on ylikomisarion kirjallinen selvitys. Selvityksen mukaan hän toimi Länsi-Uusimaan johtovalmiusalueen johtovalmiudessa 6.5.2007, kun Raaseporin kihlakunnan poliisilaitoksen kenttäjohtaja otti häneen yhteyttä klo 12.35 ja kertoi Hangossa, Granskärin saarella tehdystä karhuhavainnosta. Kenttäjohtajana toiminut ylikonstaapeli oli selvityksensä mukaan saanut tiedon havainnosta "puolen päivän aikaan" merivartiostolta, joka taas oli saanut tiedon lintuasemalta klo 11.15.

a) Merivartioston vene oli käynyt välittömästi paikalla ja havainnut karhun. Kun asiasta ilmoitettiin poliisille ja tilanteen johtovalmius siirtyi poliisille, lähti paikalle kaksi venettä; mukanaan muun muassa kenttäjohtaja. Nyt karhusta ei enää saatu havaintoa. Poliisi oli yhteydessä Uudenmaan riistanhoitoyhdistyksen riistapäällikköön ja tämä oli sitä mieltä, ettei karhua tule päästää Hankoniemeen ja että nukutus olisi mahdoton toimenpide. Kun karhua oli yritetty ylikonstaapelin

mukaan paikantaa noin puolentoista tunnin ajan, pyysi ylikomisario paikalle helikopteria, joka saapui paikalle noin klo 15.10. Karhu havaittiin helikopterista. Helikopterin savuttua saaren päälle karhu lähti liikkeelle ja siirtyi uiden mereen. Kirjoituksen mukaan viranomaiset eivät tyytyneet tarkkailemaan tilannetta, vaan ryhtyivät aktiivisesti hätistelemään karhua aiheuttaen itse tilanteen, jossa karhu ui kohti mannerta. Käytettävissäni olevien selvitysten mukaan karhu lähti saaresta liikkeelle ja mereen uimaan helikopterin ilmestyttyä paikalle. Ymmärrän kirjoituksessanne esitetyn kritiikin niin, että viranomaiset itse em. toimillaan aiheuttivat karhun liikkeelle lähdön ja mikäli helikopteri ei olisi tullut paikalle, karhu olisi pysytellyt saarella. Mielestäni poliisilla on poliisilain 1 §:n perusteella ollut ilmoituksen saatuaan velvollisuus varmistua karhun olinpaikasta ottaen huomioon muun muassa lähistöllä sijaitsevan kaupungin asukkaiden turvallisuus ja se, mitä poliisi oli kuullut riista-asiantuntijalta.

b) Selvityksen mukaan poliisi on ollut yhteydessä Uudenmaan riistanhoitoyhdistyksen riistapäällikköön. Käytettävissäni olevassa aineistossa on poliisin laatima riistapäällikön puhelinkuulustelupöytäkirja. Hänen mukaansa Raaseporin poliisin kenttäjohtaja soitti hänelle sunnuntaina aamupäivällä ja kertoi tilanteen, jolloin riistapäällikkö antoi ohjeita, miten karhun suhteen tulisi hänen mielestään menetellä. Riistapäällikkö muun muassa totesi, että karhua ei saanut päästää varsinaiseen Hankoniemeen, koska karhun ohjaaminen maalla ja ihmisten ohjaaminen karhun tieltä olisi ollut hänen käsityksensä mukaan mahdotonta. Vastoin käsitystänne poliisi oli siten varsin varhaisessa vaiheessa pyrkinyt saamaan asiantuntijan näkemyksen siitä, miten asiassa olisi parasta menetellä. Lisäksi on huomioitava, että poliisin toimintaan sisältyy varsin paljon poliisitaktisia ratkaisuja, joiden arvioiminen ei kuulu laillisuusvalvojan tehtäviin.

c) Kirjoituksessanne arvioitte, että poliisi toimillaan tukki karhun ainoan turvallisen reitin Hankoniemen ohi ja pakotti sen ulapalle. Poliisilla olisi mielestänne pitänyt olla valmiina "ohjaussuunnitelma". Ylikomisarion mukaan ajatuksena oli, että "karhu uimalla voisi kiertää Hankoniemen". Lisäksi ylikomisario oli kenttäjohtajalle ilmoittanut, että "karhun pääsy avomerelle tulee mahdollisuuksien mukaan estää".

Ylikomisarion lausumien perusteella vaikuttaa vastoin käsitystänne siltä, että poliisilla on ollut jonkinlainen suunnitelma siitä, kuinka karhu saataisiin turvalliselle alueelle. Karhun ja viranomaisten veneen etäisyydestä näyttää kirjoituksenne ja poliisin antamien selvitysten välillä olevan jonkinlaista ristiriitaa. Ylikomisario kertoo ilmoittaneensa ylikonstaapelille, että havainnoinnin tulee tapahtua mahdollisimman etäältä, ettei karhu tunne itseään uhatuksi. Ylikonstaapeli kertoo etäisyyden veneen ja karhun välillä olleen 70–150 metriä. Kirjoituksenne liitteessä kerroitte, että vene oli lähimmillään muutaman kymmenen metrin päässä karhusta. Käytettävissäni olevin keinoin ei tätä etäisyydestä vallitsevaa ristiriitaa pysty käsitykseni mukaan ratkaisemaan kuten ei sitäkään, mistä poliisin suunnitelman epäonnistuminen (koska karhu sittemmin lopetettiin) perimmältään johtui.

Selvitysten mukaan poliisi oli tapahtuman aikana pyrkinyt siihen, että karhu poistuisi sellaiseen suuntaan, jossa se ei olisi vaaraksi ihmiselle ja toisaalta sillä olisi mahdollisuus selviytyä. Viittaan lisäksi b-kohdassa lausumaani.

d) Selvitysten mukaan ampuminen aallokossa ei olisi ollut mahdollista, koska varma laukauksen onnistuminen oli epävarmaa ja toisaalta paikalla olleille olisi aiheutettu hengen- tai terveydenvaara. Toisaalta karhun nukuttaminen vedessä ei riistapäällikönkään mukaan olisi ollut riskitöntä ja olisi aiheuttanut karhun hukkumisen. Poliisi oli yrittänyt selvittää karhun uimataittoa ja ylikomisario kertoo saaneensa riistapäälliköltä tiedon, että karhu on erinomainen uimari. Riistapäällikkö kertoo, että karhun uittaminen ei hänen käsityksensä mukaan ole eläinrääkkäystä, koska karhu oli itse mennyt veteen.

Käsitykseni mukaan poliisilain 25 §:n lähtökohta on se, että poliisi voi lopettaa eläimen, jos se aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle tai jos kyseinen eläin aiheuttaa huomattavaa vahinkoa omaisuudelle. Tässä tapauksessa poliisi on nimenomaisesti arvioinut asiaa ihmisten hengelle tai terveydelle aiheutuvan vaaran näkökulmasta. Käsitykseni mukaan lainsäätäjän tarkoituksena poliisilain 25 §:ää säädettäessä on ollut se, että poliisilla on oltava mahdollisuus reagoida nopeasti yhä uhkaavammaksi kehittyviin, ihmisen hengelle tai terveydelle vaaraa aiheuttaviin tilanteisiin, joissa ei ole aikaa esimerkiksi metsästyslain tai metsästysasetuksen soveltamisedellytysten arviointiin. Olennaista on se, onko tilanne vakava poliisin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suojaamistehtävän kannalta. Oikeuskirjallisuudessa tällaista "poliisioikeudellista vaaraa" on kuvattu niin, että poliisilain kannalta toimenpidekynnyksen ylittävän vaaran tulee yleensä olla konkreettinen, eli sellainen, johon käsillä olevassa tosiasiallisessa tilanteessa liittyy varteen otettava mahdollisuus (riski), että järjestys tai turvallisuus rikkoutuu. Uhan tulee olla myös ajallisesti jokseenkin läheinen, ei kuitenkaan niin läheinen kuin esimerkiksi rikoslain hätävarjelusäännöksessä (Helminen–Kuusimäki–Salminen: Poliisioikeus, s. 26). Säännökset antavat poliisille jossain määrin harkintavaltaa.

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella poliisi on toiminut asiassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamisvelvoitteensa perusteella. Vähimmän haitan periaatteen mukaisesti tilanteesta on pyritty etsimään jotain muuta "ulospääsyä" kuin sitä, että karhu olisi lopetettava. Riista-asiiantuntijalta saamiensa tietojen perusteella poliisi ei ole kuitenkaan päästänyt karhua mantereelle siten, että olisi ollut vaara sen kulkeutumisesta asutuksen keskelle.

Edellä kerrotuilla perusteilla minulla ei ole aihetta epäillä, että asiassa olisi toimittu vastoin lakia tai virkavelvollisuutta taikka ylitetty säännösten perusteella viranomaisille asiassa kuulunut harkintavalta eikä asia siten anna aihetta toimenpiteisiin.

- - -